

ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ	
1.	Датум и орган који је именовао комисију Научно-наставно веће Пољопривредног факултета у Новом Саду, на седници од 06.04.2012.године.
2.	Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1) Др Вељко Вукоје , ванредни професор, за у.н.о.: Рачуноводство и економика пољопривредних газдинстава, 13.06.2011. године, Пољопривредни факултет, Нови Сад- ментор 2) Др Ђерђи Петкович , редовни професор, за у.н.о.: Рачуноводство, анализа и ревизија, 14.11.2004. године, Економски факултет, Суботица. 3) Др Недељко Тица , редовни професор, за у.н.о.: Рачуноводство и економика пољопривредних газдинстава, 21.09.2003 године, Пољопривредни факултет, Нови Сад.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ	
1.	Име, име једног родитеља, презиме: Александра (Михајло) Фигурек
2.	Датум рођења, општина, држава: 11.09.1983. године, Прњавор, Република Српска, БиХ
3.	Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Пољопривредни факултет, Бања Лука <i>Назив магистарског рада:</i> „Успостављање мреже рачуноводствених података са пољопривредних газдинстава у Републици Српској у складу са правилима ЕУ“ 30.04.2010.године
4.	Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Економика пољопривреде
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
„Интегрални систем рачуноводственог информисања као фактор развоја пољопривреде“	

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација је написана на 210 страна основног текста, садржи 71 табелу, 43 графикона, 17 дијаграма, 15 шема и 1 карту. Дат је сажетак на српском и енглеском језику.

Рад се састоји из седам поглавља: Увод, Значај изградње система информисања у области пољопривреде, Концепцијско-методолошке основе система рачуноводног информисања на пољопривредним газдинствима, Тестирање система рачуноводног информисања на пољопривредним газдинствима, Закључак, Литература, Прилози.

У уводном делу су приказана досадашња истраживања из ове области, затим предмет, циљ и методе истраживања, као и очекивани научни резултати дисертације.

У другом делу су обрађене специфичности и значај рачуноводствених информација за потребе одлучивања на микро и макро нивоу у сектору пољопривреде, односно њихов допринос у подизању нивоа ефикасности пољопривредне производње. Такође је извршена упоредна анализа различитих система рачуноводног информисања у сектору пољопривреде у земљама чланицама ЕУ.

У трећем делу разрађен је концептуални оквир и методолошке основе интегралног система рачуноводног информисања у сектору пољопривреде. Дефинисана је и приказана комплетна методологија књиговодствене евиденције и рачуноводног информисања на пољопривредним газдинствима.

Четврто поглавље се односи на тестирање и практичну примену дефинисаног интегралног система рачуноводног информисања у сектору пољопривреде.

У петом поглављу представљена су закључна разматрања до којих се дошло током израде дисертације.

На крају је дат преглед литературе и прилога.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Увод - У уводу се указује на актуелност истраживане проблематике, односно значај квалитетних информација за доношење адекватних одлука у сектору пољопривреде. Динамичност и непредвидивост услова пословања захтева висок ниво информисаности и спремности за изналажење начина ефикасног прилагођавања новонасталим условима у пољопривреди. Пољопривредно газдинство представља сложен производни систем, чију структуру чине врло хетерогене пословне активности, односно процеси трансформације материје, енергије и информација.

С обзиром на претежно методолошки карактер рада, односно интердисциплинарност истраживања, обрађена је доста обимна и хетерогена литература која је систематизована у две групе. Прву групу чине радови који се баве теоријско-методолошким и апликативним питањима рачуноводствених система информисања. У другу групу су издвојени радови у којима се анализирају различити аспекти и специфичности рачуноводства у пољопривредним предузећима и индивидуалним газдинствима (прикупљање и обрада података, евиденција, финансијски и аналитички извештаји, обрачун и анализа трошкова и резултата, итд.).

Предмет истраживања у овом раду су теоријски, концепцијски, методолошки и апликативни аспекти изградње свеобухватног система рачуноводственог информисања, у сврху подизања квалитета управљања на микро и макро нивоу у области пољопривреде. При том се јасно издвајају два основна нивоа, односно подручја истраживања: а) микро ниво - изградња оптималног система књиговодствене евиденције и продуковања рачуноводствених информација на самим газдинствима; б) макро ниво - који обухвата прикупљање рачуноводствених информација са пољопривредних газдинстава, њихову обраду, сумирање и презентацију свим заинтересованим корисницима.

Кандидат је у изради дисертације користио адекватну методологију научно-истраживачког рада. Методолошко-апликативни карактер рада захтевао је употребу више различитих метода истраживања. При формирању система рачуноводственог информисања кориштен је системски приступ и метода системске анализе. Системски приступ представља методолошку концепцију која има задатак да у систематичном облику, ослањајући се на свеукупност коришћених метода истраживања, омогући конструисање интегралног система рачуноводственог информисања у пољопривреди. Системска анализа кориштена је као методолошки поступак декомпозиције система на поједине компоненте са циљем да се проучи њихова међузависност. При оцењивању предности и недостатака постојећих, односно изналажења нових концепцијско-методолошких и апликативних решења, а у циљу изградње оптималног система, коришћен је превасходно метод компаративне анализе и синтезе. Компаративна анализа омогућује идентификовање предности и недостатака појединих елемената, односно дефинисаног система у целини, у односу на сличне системе у развијенијим земљама. Тестирање модела извршено је на претходно дефинисаном узорку газдинстава у Републици Српској. Узорак је правилно формиран, њиме су обухваћене све регије, а у оквиру њих, газдинства различитих типова производње и величине. За прикупљање података на газдинствима, поред уводних интервјуа, коришћен је метод континуираног евидентирања пословних догађаја на газдинству. Прикупљени подаци и добијени резултати приказани су у виду табела, графикона, дијаграма и шема. Наведена база података представљала је основу за израду аналитичких извештаја, односно генерисање рачуноводствених информација за потребе одлучивања на свим нивоима.

Основни циљ истраживања, постављен у пријави дисертације, у потпуности је остварен. Дефинисан је интегрални систем рачуноводственог информисања у сектору пољопривреде за прикупљање, сређивање, евидентирање и обраду података, и на основу тога, генерисање рачуноводствених информација са пољопривредних газдинстава.

Овај систем је применљив у различитим државама, наравно уз одговарајућа методолошко-апликативна прилагођавања специфичним условима у свакој земљи. Систем на оптималан начин одговара потребама, пре свега, оних земаља које још увек немају успостављен систем континуиране књиговодствене евиденције на пољопривредним газдинствима. Државе које већ имају дужа или краћа искуства вођења евиденције на газдинствима, такође могу да усвоје овај систем у целини, или да искористе његова поједина решења за унапређење постојећих система.

Резултати истраживања - Овај сегмент дисертације састоји се из три дела. У првом делу кандидат најпре указује на значај постојања система информисања у сектору пољопривреде у сврху доношења квалитетних одлука на микро и макро нивоу. Бројне специфичности пољопривредне производње у великој мери утичу на начине, методе и технике прикупљања, обраде и евидентирања података, односно

генерисања и презентовања рачуноводствених информација. Као неопходност се намеће изградња интегралног система рачуноводственог информисања у области пољопривреде, који ће на оптималан начин уважавати специфичности ове делатности и задовољавати информационе потребе доносиоца одлука на свим нивоима. Кандидат потом спроводи детаљну упоредну анализу различитих система рачуноводственог информисања на микро и макро нивоу, релевантних за дефинисање најважнијих концепцијско-методолошких и апликативних решења система. У фокусу су, превасходно, искуства пољопривредно развијених земаља ЕУ, али и нових чланица које још увек немају успостављен систем континуиране евиденције на газдинствима. Посебна пажња је посвећена FADN систему (*Farm accounting data network – Мрежа за прикупљање рачуноводствених података*) који функционише као обавезан макро систем на нивоу ЕУ. Јасно се идентификују, критички сагледавају и систематизују предности и недостаци анализираних система рачуноводственог информисања, што представља полазну основу за конципирање и изградњу сопственог система.

У другом делу кандидат приступа изналажењу и разради нових теоријско-концепцијских и методолошко-апликативних решења и поступака за успостављање интегралног система рачуноводственог информисања на микро и макро нивоу у области пољопривреде. Главна пажња у овом поглављу сконцентрисана је на микро ниво, односно креирање система књиговодствене евиденције и рачуноводственог информисања на пољопривредним газдинствима. То подразумева конципирање и методолошку и апликативну разраду система прикупљања, евидентирања и обраде података, односно континуиране књиговодствене евиденције на самом газдинству. Ово представља један од најсложенијих и најважнијих истраживачких задатака који је успешно реализован у току израде ове дисертације. При том, треба имати у виду подразумевану универзалност система и врло различите услове имплементације и функционисања у појединим земљама. Дефинисани модел евиденције разумљив је и једноставан за кориснике (не само за стручна лица већ и за фармере), и истовремено обезбеђује оптимални квантум квалитетних информација. Модел се заснива на систему простог књиговодства, односно одређеном броју табеларних евиденција, које су у раду презентоване, детаљно методолошки објашњење, како појединачно, тако и њихова међусобна увезаност у јединствен систем књиговодствене евиденције. Садржи следеће евиденције: општи подаци о газдинству односно расположивим капацитетима, дневник пословних догађаја као базична евиденција из које се у већој или мањој мери изводе друге основне евиденције (евиденција о набавци и залихама материјала, трошковима за биљну и сточарску производњу, залихама производа, реализацији биљних и сточарских производа, потраживањима, обавезама, наплати/плаћањима, итд.), односно помоћне евиденције (евиденција о ангажованој радној снази, о кретању стоке према одређеним категоријама, обрачун просјечног броја грла у току године, обрачун прираста и др.). Акцент је на детаљној евиденцији трошкова и резултата по појединим производњама. Овај модел евиденције омогућава ефикасно састављање не само основних финансијских извештаја (биланси стања, успеха, новчаних прилива и одлива), већ и бројних других аналитичких извештаја (превасходно аналитичких калкулација, калкулација кориштења механизације и других помоћних трошкова, затим извештаја о оствареним трошковима и резултатима по појединим гранам, групама производа и за газдинство у целини; о одступањима од планираних трошкова и резултата и др.). Такође обезбеђује информације за потребе оптимирања структуре производње, израду диференцијалних калкулација, израчунавање најважнијих апсолутних и релативних индикатора успеха за потребе анализе пословања, итд. Подразумева се да овај модел евиденције треба да буде подржан одговарајућим рачуноводственим софтвером.

У трећем делу су представљени резултати тестирања дефинисаног система рачуноводственог информисања, на микро и макро нивоу. У циљу идентификовања предности појединих методолошких решења, односно потврђивања њихове ваљаности, систем је на микро нивоу тестиран на конкретном пољопривредном газдинству, које има биљну и сточарску производњу. Током двогодишње евиденције у реалним условима, детаљно је тестирана свака евиденција и извештај појединачно, односно функционисање система у целини. На макро нивоу, систем је тестиран на репрезентативном узорку пољопривредних газдинстава Републике Српске, коју одликује веома хетерогена пољопривредна производња, са различитом структуром газдинстава, узимајући у обзир њихову величину, тип и територијалну дисперзију. Формирана је јединствена база прикупљених података, која је послужила као основа за даљу обраду, анализу, састављање и презентацију података о пословању пољопривредних газдинстава.

Успешна примена на дефинисаном узорку потврђује адаптивност и применљивост дефинисаног система у различитим државама, односно регионима. Кандидат јасно и врло систематично приказује бројне квантитативне и квалитативне информације које систем продукује, њихову јасну усмереност према

различитим корисницима (пољопривредни произвођачи, саветодавци и разни државни органи и институције који се баве пољопривредом). Значај ових информација је огроман за доношење квалитетних одлука, пре свега из домена аграрне политике, али и на нижим нивоима. Све то ефектно презентује табеларним и шематским приказима, указујући на предности које пружа интегрални систем рачуноводственог информисања у сектору пољопривреде. Практична примена дефинисаног интегралног система рачуноводственог информисања која је успешно реализована на микро и макро нивоу у сектору пољопривреде, потврдила је његову ваљаност и значај у пракси.

Закључак – У овом делу кандидат изводи јасне и егзактне закључке на бази резултата истраживања. Закључци кореспондирају са дефинисаним елементима радне хипотезе. Јасно се указује на значај и конкретну употребљивост бројних информација за доношење одлука на различитим нивоима у области пољопривреде, које продукује дефинисани интегрални систем рачуноводственог информисања. Такође се указује на значајне предности, на микро и макро нивоу, које овај систем има у односу на сличне упоредне системе.

Литература – дат је преглед 157 извора консултоване литературе и 30 извора остале документације. Кандидат је проучио веома обимну литературу којом су обухваћени сви аспекти разматране проблематике.

Прилог – даје се преглед 14 табеларних приказа.

Биографија – дају се основни биографски подаци о кандидату.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01.јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. **Фигурек Александра**, В. Вукоје (2011): *The importance of network accounting data for the creation of agricultural policy*, Анали Економског факултета у Суботици, 2011, no. 25, p. 187-195. M52
2. **Фигурек Александра**, В. Вукоје (2013): *Показатељи успеха пословања на пољопривредним газдинствима у ЕУ*, Агроэкономика, Пољопривредни факултет Нови Сад, бр.59-60, стр.157-168. M52
3. Вашко Ж., Мирјанић С., **Фигурек Александра** (2012): *Subsidies as a factor in the competitiveness of domestic agricultural production*, Book of proceedings, Third International Scientific Symposium "Agrosym Jahorina 2012", p. 567 – 574. M33
4. **Фигурек Александра**, Роквић Гордана, Вашко Жељко (2012): *Diversification of rural economy in the function of sustainability of rural areas*, Journal Agriculture and Forestry, Biotechnical Faculty, Montenegro, 2012.
5. Вашко, Ж., **Фигурек Александра** (2010): *Мрежа за прикупљање рачуноводствених података са пољопривредних газдинстава у ЕУ*, Агрознање, Vol. 11, бр. 2., Бања Лука, стр. 163-175. M53

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Рачуноводствено информисање у области пољопривреде представља врло комплексну и за истраживање увек актуелну проблематику, која је од великог значаја за свеукупан развој агросектора. Рачуноводствено-финансијске информације у агросектору представљају значајан ресурс, незаменљив у процесу доношења одлука на свим нивоима. На бази сопственог искуства, проучене широке литерарне грађе, и посебно упоредне анализе различитих решења у земљама ЕУ и окружења, кандидат правилно поставља проблем истраживања. Докторска дисертација на свеобухватан и научно утемељен начин обухвата и разрађује

веома комплексну проблематику теоријско-методолошког и апликативног карактера. При том је кандидат веома темељан, систематичан, јасан и убедљив, али истовремено критичан и опрезан, у решавању озбиљних истраживачких проблема током израде дисертације.

Сходно формулисаном основном циљу и подциљевима, главни резултат истраживања у овој дисертацији представља изграђени интегрални систем рачуноводственог информисања у сектору пољопривреде. Кандидат зналачки најпре поставља концепцијске основне система, потом врши правилан избор оптималних методолошких решења, и уклапа их у јединствен систем рачуноводственог информисања на микро и макро нивоу. Систем је детаљно методолошки разрађен, описан и презентован, а потом и тестиран у конкретним условима. При том се јасно издвајају два подсистема односно нивоа сложености, микро и макро ниво.

На микро нивоу (газдинство), систем рачуноводственог информисања заснива се на континуираном евидентирању пословних догађаја на газдинствима. Креирани систем простог књиговодства инкорпорира извесне елементе већ познатих система, али је у највећој мери саздан од оригиналних методолошких решења до којих се дошло у овом раду. Дефинисани систем простог књиговодства на оптималан начин задовољава информационе потребе различитих типова пољопривредних газдинстава. Његова основна предност у односу на систем двојног књиговодства, огледа се у једноставности коришћења, прегледности и разумљивости примене, с обзиром да се од корисника захтевају само основна знања из рачуноводства и трошкова. Истовремено се обезбеђују све потребне квантитивне и квалитативне информације, које омогућују ефикасну израду бројних финансијских и аналитичких извештаја (биланс стања и успеха, извештај о токовима готовине, аналитичке и збирне калкулације и бројни други аналитички извештаји на нивоу газдинства).

На макро нивоу (држава, регион), прикупљени подаци са пољопривредних газдинстава чине свеобухватну базу квалитетних натуралних и вредносних података (о капацитетима, радној снази, структури производње, трошковима и резултатима, финансијским ефектима, итд.), и представљају изузетан допринос у погледу обезбеђивања квалитетних информација свим заинтересованим корисницима.

Дефинисани интегрални систем рачуноводственог информисања у области пољопривреде карактерише универзалност, односно применљивост у различитим државама, наравно уз одговарајућа методолошко-апликативна прилагођавања специфичним условима у свакој земљи.

Успостављањем дефинисаног интегралног система рачуноводственог информисања у пракси, несумњиво ће доносити низ користи свим субјектима који су повезани са пољопривредном производњом:

а) пољопривредни произвођачи - добијају бројне производно-финансијске информације о пословању у виду различитих рачуноводствених извештаја (аналитичке и збирне калкулације и низ других аналитичких извештаја о средствима, обавезама, потраживањима, трошковима, резултатима, биланси стања, успеха и токова готовине, изведени показатељи успеха за газдинство у целини, и др.), које омогућавају квалитетније одлучивање, односно ефикасније пословање газдинстава;

б) саветодавна служба - располаже поузданим информацијама за давање одговарајућих савета економске природе;

в) министарство и друге државне институције - поседују информациону основу за доношење одговарајућих видова подстицаја, односно мера аграрне политике у целини;

д) струковна удружења произвођача из области агросектора (коморе, кластери и др.) – имају квалитетну информациону основу за предлагање мера и предузимање активности у правцу побољшања економског положаја свих учесника у репродукционом процесу;

ђ) научно-образовне институције и организације – добијају поуздану основу за квалитетнија агроекономска истраживања, боље образовање кадрова, итд.

Примена дефинисаног система у пракси значајно подиже ниво свеукупног информисања у области пољопривреде. На тај начин се стварају основне претпоставке за унапређење процеса управљања на свим нивоима, што треба да донесе вишеструке користи за сама газдинства и пољопривреду у целини. Крајњи ефекат је повећање конкурентности домаћих произвођача, односно подизање укупне пољопривредне производње на знатно виши ниво.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Дисертација је урађена у складу са предвиђеним програмом рада и дефинисаним циљевима истраживања. Резултати истраживања су реални, приказују се и тумаче на логичан и јасан начин, у складу са методологијом научно-истраживачког рада, и у потпуности одговарају захтевима израде докторске дисертације. Закључци су исправно и јасно формулисани.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме:

Докторска дисертација под насловом „Интегрални систем рачуноводственог информисања као фактор развоја пољопривреде“ написана је у складу са образложењем наведеним у пријави теме за израду дисертације. Кандидат је у потпуности реализовао план и програм истраживања, користио адекватне методе истраживања и у целости испунио циљеве дефинисане у прихваћеној пријави дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе:

Дисертација садржи све битне елементе, односно поглавља која су карактеристична и неопходна при изради докторске дисертације.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци:

Дисертација кандидата мр Александре Фигурек представља оригинално научно дело у области пољопривредног рачуноводства. Изграђен је интегрални систем рачуноводственог информисања у сектору пољопривреде, заснован на адекватној методологији која уважава специфичности пољопривредне производње. Детаљно разрађена и описана методологија представља оригинална научно утемељена решења у области пољопривредног рачуноводства.

Резултати дисертације поседују значајну теоријску, методолошку и апликативну вредност за широк круг корисника (научно-образовне институције и организације, министарства и други државни органи, саветодавна служба, пољопривредни произвођачи, струковна удружења и др.). Добијени резултати значајно доприносе развоју теорије и праксе у области пољопривредног рачуноводства, а тиме и унапређењу аграрног сектора у целини.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања:

У дисертацији нема недостатака.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација „**Интегрални систем рачуноводственог информисања као фактор развоја пољопривреде**“ прихвати, а кандидату Мр Александри Фигурек одобри одбрана.

НАВЕСТИ ИМЕ И ЗВАЊЕ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ
ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. **Др Вељко Вукоје**, ванредни професор,
Пољопривредни факултет, Нови Сад - ментор

2. **Др Ђерђи Петкович**, редовни професор,
Економски факултет, Суботица

3. **Др Недељко Тица**, редовни професор,
Пољопривредни факултет, Нови Сад
